

Overweging 26 augustus 2018

naar het gegeven woord leven

Lezingen: Jozua 24, 1-2 en 14-25; Efeziërs 6, 1-9; Johannes 6, 60-69. Psalm 16.

De vertrouwenspsalm 16 is een van mijn favoriete psalmteksten. Centraal in de psalm staat de dankbaarheid van de biddende psalmist. Hij dankt dat de meetsnoeren voor hem op goede grond zijn gevallen. Het lijkt erop dat hij God dankt voor het mooie stuk land en de welvaart die hem ten deel zijn gevallen. Maar dat is alleen maar zo bij oppervlakkige lezing van de tekst. Bij nader inzien namelijk dankt hij God dat God zelf hem ten deel is gevallen. God zelf is zijn erfdeel en zijn deel van leven. De Eeuwige is de grond waarvan hij leeft. De meetsnoeren van de Ene zijn als gebedssnoeren over de psalmist gevallen waarmee hij Gods akker is geworden. Om vruchten te dragen van het koninkrijk. Wat of wie zal hem deren? In God verblijvend en daar zijn veiligheid vindend zal zelfs de dood over hem geen macht hebben. In God is hij bestemd voor het leven. En zo zingt ook zijn loflied.

De meetsnoeren waarmee land bemeten wordt en de gebedsriemen waarmee de joodse bidder zich omwikkelt gaan hand in hand. Met het aanleggen van de gebedsriemen maakt de bidder zichzelf tot goede aarde waarin het gebed valt als zaad om vruchten te dragen die God welgevallig zijn. De Thora, de heilige Schrift zelf is het meetsnoer dat over de toegewijde gelovige valt en deze tot leven strekt. Wanneer tenminste het woord naar de geest wordt verstaan en uit de geest beleefd en geleefd wordt.

De psalm gaat over de dynamiek van trouw, vertrouwen en betrouwbaarheid zonder welke geen relatie, en dus ook geen leven, mogelijk is. Het is ook het centrale thema in de geschiedenis van God en zijn volk. Trouw aan de Schrift is leven naar de Geest waarmee deze gegeven is.

De lezingen die we in deze viering horen, getuigen ervan.

De lezing uit Jozua brengt in herinnering hoe God zijn volk heeft gered uit Egypte. Een weg door het water heeft gelegd. De achtervolgers heeft verslagen. De herinnering aan vroegere heilsdaden bemoedigt het volk bij een onzekere toekomst. Daardoor juist kan herinnering plaats maken voor hoop en voor de verwachting dat God op grond van zijn trouw en niet op grond van de verdienste van zijn volk, ook nu zijn volk genadig is en binnenleidt in het beloofde land. De trouw die God aan zijn volk heeft bewezen, nodigt uit om trouw te zijn aan God. Om zelfs in benarde situaties zijn lof te zingen vanuit de innerlijke zekerheid van de trouw die hij zal bewijzen. Zijn trouw is, anders dan ons geloof, niet aan verandering en slijtage onderhevig.

Aangezien we de aanwezigheid van God zelf niet altijd in de concrete omstandigheden aan den lijve ervaren, hebben we zijn woord waaraan we ons kunnen toevertrouwen. Zijn woord dat leven geeft, en ons bestaan richt op hem die bron van eeuwig leven is. Het woord van God is op die manier te ervaren als een rivier in de woestijn, die ons hart laaft dat dorstig is naar de bronnen van het leven. Die onze soms dorre levensakker vruchtbaar maakt en onze liefde doet opbloeien.

Het beeld van een rivier in de woestijn is een ijzersterk beeld voor mensen die in droge gebieden leven. Misschien kunnen tuinbezitters er dit jaar iets meer van begrijpen. Wanneer rivierbeddingen zich vullen met water en de aarde vochtig wordt, ondergaat de uitgedroogde natuur een dramatische verandering. Groen komt op, bloemen, planten, grassen als bij wonder. Bijna onherkenbaar.

Misschien hebben jullie wel eens opnames gezien van de bloei van de woestijn wanneer het water komt. Zo bloeit een mens op onder Gods genade. Zo wordt de mens een nieuwe mens wanneer hij leeft in het woord van God. Hij wordt zelf een levend woord, wanneer hij trouw houdt aan de wet van de Heer.

Dit vleesgeworden woord herkennen we in Jezus de Christus. Als Christus/Messias is hij letterlijk de belichaming van Gods belofte en het zichtbare teken van zijn trouw daaraan. Als Jezus is hij de trouwe dienaar van God, de rechtvaardige die leeft naar de geest van de thora, hij is chassid en tzaddik, dat is toegewijd en rechtvaardig.

En, om Simon Petrus aan te vullen, hij heeft niet alleen woorden van eeuwig leven, hij is woord van eeuwig leven. Daarop is de verontwaardiging van de omstanders in de evangelietekst gebaseerd. Op de zelfopenbaring van Jezus als het brood dat uit de hemel is neergedaald. Op de aanduiding dat hij dat vleesgeworden woord van God is, het woord van eeuwig leven en dat wij als leerlingen dat vlees moeten eten en die geest indrinken. In het stuk voor deze lezing in het Johannesevangelie heeft Jezus gezegd: “wie van mijn vlees niet eet en van mijn bloed niet drinkt zal geen leven hebben in zichzelf, maar wie van mijn vlees eet en van mijn bloed drinkt zal eeuwig leven hebben”.

Woorden die vele van zijn leerlingen ronduit schandelijk vinden. Zij interpreteren het dan ook letterlijk, terwijl Jezus duidelijk maakt dat de woorden die hij spreekt geest en leven zijn. Dat dus zijn woorden geestelijk verstaan moeten worden. Geestelijk voedsel voor geestelijke mensen, zoals Paulus zegt. Jezus is het vleesgeworden, het mensgeworden, woord van God. Hem tot ons nemen is dat woord van leven tot ons nemen. Dat woord dat naar de psalmist zegt, hem dag en nacht onderwijst en tot hem spreekt. Het woord dat hij kauwt en herkauwt om het te leren verstaan en te integreren in zijn bestaan, zodat hij ernaar leeft. Een woord dat niet door ons vermalen en verteerd wordt, maar dat ons transformeert tot wat wij mogen zijn: levende gestalte van Gods liefdeswoord.

Trouw heeft voor ons verschillende relationele aspecten. Trouw aan mensen, trouw aan onszelf, trouw aan God. In de oorsprong zullen zij wel bij elkaar komen, maar soms ervaren we ze als concurrerend. Ik hoor mensen nog wel eens zeggen dat zij toch ook trouw moeten zijn aan zichzelf, wanneer zij onder bepaalde verplichtingen uit willen komen. Sommige mensen ervaren de trouw aan God als een zelfverloochening.

Dat lijkt me niet de bedoeling.

Ik denk dat dit soort innerlijke conflicten te maken hebben met onze eigen verdeeldheid. We leven in verschillende domeinen en binnen die domeinen van werk, vrije tijd, gezin, instagram en facebook denken we dat er iets anders van ons verwacht wordt, of zijn we een andere persoon. Maar ook innerlijk kunnen we verdeeld zijn. In onze relatie met God kunnen we ons heel vrij en geborgen voelen, terwijl we ten opzichte van anderen verlegen en geremd zijn. We zijn complex en binnen die complexiteit zoeken we naar evenwicht in onze fundamentele relaties: die met God, met onszelf en met anderen. Binnen dat evenwicht kunnen relaties met elkaar in concurrentie zijn.

We kunnen daaraan ontsnappen door te beseffen dat alles wat wij hebben en zijn vervat is in de primaire relatie van ons bestaan, die van God met ons. En dat onze trouw, binnen welke relatie dan ook, vervat is in Gods trouw aan ons. En dat niet begrepen op een wettische of dogmatische manier, maar naar de geest van het verbond. In de verschillende aspecten van ons bestaan mogen we die

trouw en die liefde zichtbaar maken.

Daardoor wordt onze trouw niet gereguleerd door conventies, maatschappelijke verwachtingen, of voorbijgaande persoonlijke verlangens. Maar door het besef dat onze trouw gedragen wordt door Gods trouw aan ons. Trouw aan de ander is daarin niet vreemd aan de trouw aan onszelf.

Integendeel, in onze trouw aan God worden we meer onszelf en naarmate we meer onszelf zijn kunnen we ook oprechter trouw zijn aan de ander. En daardoor gaan leven, bidden en werken ook een grotere eenheid vertonen en is die eenheid ook vanzelfsprekender.

Laten we nog even terugkeren naar psalm 16. We krijgen het advies om het woord dat God is, diep in ons hart te bewaren en het steeds voor ons geestesoog te houden, dat wil zeggen het steeds bewust te zijn. Van daaruit voedt het onze gedachten, zuivert het onze woorden, richt het onze handelingen en laat het onze voeten gaan op de weg van de vrede en de ontmoeting. Een symfonie van de drievuldigheid die onze relatie met God, met onszelf en met de medemens is. In die relatiedynamiek wordt zichtbaar wie God is.

We vieren het in tekenen in de eucharistie waarin deze relaties worden geduid en waarin we er deel aan krijgen. De tafel waaraan we gevoed en gelaafd worden met het woord dat onze honger naar vrede en gerechtigheid stilt en waar onze dorst naar waarlijk leven wordt geleest. Amen.